

מעורב

אוניברסיטת
בן-גוריון בנגב

באר-שבע • שדה בוקר • אילת

עיתון המחלקה למעורבות חברתית | אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
גליון 17 יוני 2016 שנת תשע"ז

תוכן עניינים:

יצירה מעורבת	04-05
לטובת הציבור, על-ידי הציבור	06-09
הרוב קובע	10-13
איך לחלוק ארץ ולהישאר עם מדינה	14-17
חשבון פשוט	18
מה חדש במחלקה?	19

"מעורב" - עיתון המחלקה למעורבות חברתית, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

מנהלת המחלקה: עו"ד ורד סרוסי-כ"ץ

עורך וכותב ראשי: אלמוג שמחון

מנהלת העיתון: אושרית אליעזר

עריכה לשונית: הילה שנהב

עיצוב גרפי: סטודיו רווה-פלג

טלפון המערכת: 08-6472841, פקס: 08-6472921 Meorav

דואר אלקטרוני: meorav.bgu@gmail.com

בית-דפוס: דפוס אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

פיסול שער: נופר רשקס

קרדיט לצלמים:

תמונה בעמ' 7: משה מילנר, לע"מ

תמונה בעמ' 9: Avivi | <https://www.flickr.com/photos/avivi>

תמונה בעמ' 13: Tom Donald | <https://www.flickr.com/photos/clearwood>

העיתון מעורב מבקש לתת ביטוי לקשת של דעות. הדעות המיוצגות בגיליון הן על דעת הכותבים בלבד ולא על דעת המחלקה למעורבות חברתית ו/או האוניברסיטה.

פתח דבר

תורת הערך (Prospect Theory) של עמוס טברסקי ז"ל ודניאל כהנמן יבדל"א (חתן פרס נובל לכלכלה) מצביעה על חוסר הסימטריות בין רווח להפסד. כלומר, על-פי התאוריה, זכייה ב-100 ₪ אינה משתווה בעצמת התחושה להפסד של 100 ₪. זאת אומרת שהתחושה השלילית שאדם יחוה בעקבות הפסד חזקה יותר מהתחושה החיובית שאדם יפיק מרווח באותו סדר גודל. אי-הסימטריה הזו משחקת תפקיד מכריע בקבלת החלטות אצל בני אדם. אם הפסד זו סיטואציה שגוברת בעצמתה על רווח, אזי כל שינוי שומן בחורבו סיכון שכלל לא בטוח שאנחנו רוצים לקחת.

רבים יכולים להזדהות עם המצב שנוצר, לפיו אם אני לא יודע בוודאות שהשינוי יהיה טוב יותר מהמצב מהקיים, אני אדבוק במוכר. כי למה לי לקחת סיכון?

ממצא אחד שהתאוריה הזו מסבירה הוא הנטייה של אזרחי ארצות הברית לבחור לכהונה שנייה נשיא מכהן על פני מתמודד חדש (שני שלישים מהנשיאים במאה השנים האחרונות נבחרו לכהונה שנייה), או למה אני לא מחליף אופטימטריסט למרות שלא הייתי מאוד מרוצה מהמשקפיים שלי בחמש השנים האחרונות.

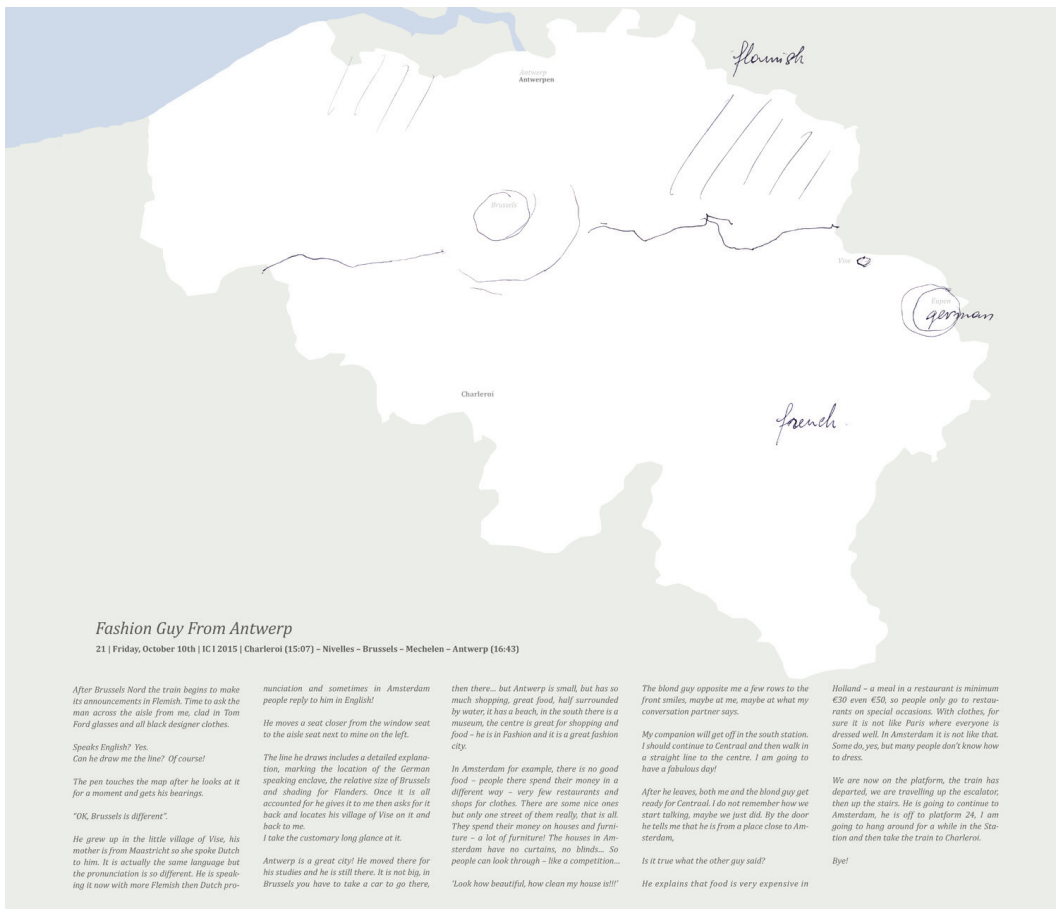
אפשר להבין מזה שכל הצעה לשינוי מתחילה מעמדה נחותה יותר מאשר המצב הקיים. ודווקא מהמקום הזה, החלטנו להקדיש את הגיליון הנוכחי לשינויים ובאופן ממוקד יותר, לחלופות שלטוניות במדינת ישראל.

חלק מהרעיונות שמוצגים כאן יראו לחלקכם כחלופות טובות פחות מזו הקיימת, כמנותקים מהמציאות, או רחוקים מיישום, ויתכן מאוד שזה אכן המצב, ועדיין אלו רעיונות ששווה לדבר עליהם.

כאומה אנחנו מאוד מעריכים את היצירתיות הישראלית, את החשיבה "מחוץ לקופסה". אולי הגיע הזמן שננסה לחשוב מחוץ לקופסה כדי לייצר קופסה שמתאימה לנו הרבה יותר, או לכל הפחות, לדון באפשרות לשינוי. זה מה שאנחנו מנסים לעשות בגיליון הנוכחי וכולי תקווה שהוא יגרום לכולנו לדמיין מציאות אחרת ארוזה בקופסה חדשה.

אלמוג שמחון

עורך 'מעורב'

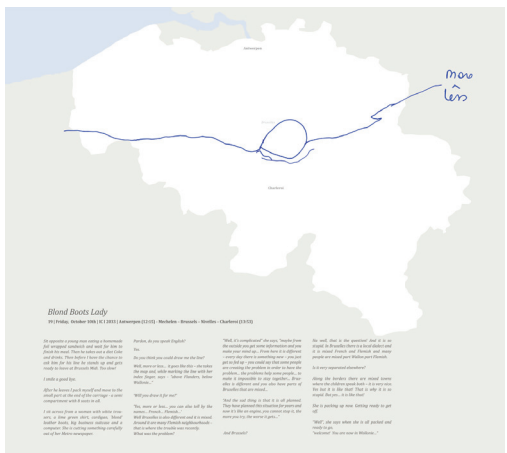
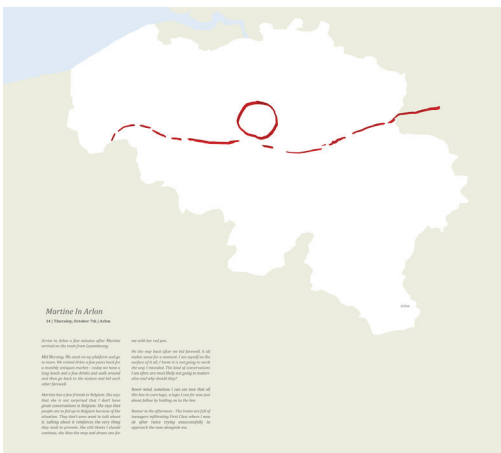
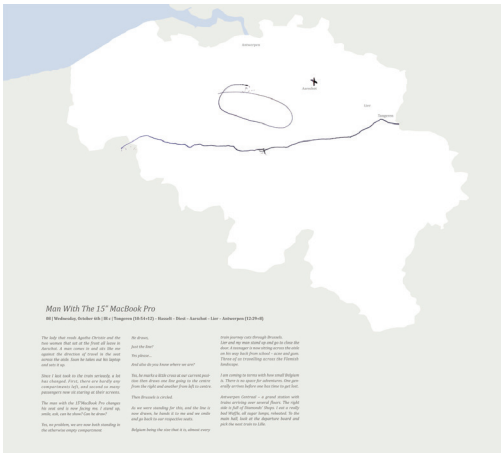

יצירה מעורבת | פלנדריה סמוכה לולוניה - מתיחת הגבול

עצות לחלוקת ארץ / שרון ליפשיץ

שרון ליפשיץ (45) היא אמנית ישראלית המתגוררת בלונדון. ליפשיץ פרסמה מודעה בעיתון בלגי בצרפתית ובפלמית (ניב בלגי של הולנדית) בנוסח הזה: "ישראלית המבקרת בבלגיה מחפשת לפגוש אנשים למטרת עצה כיצד לחלוק ארץ". כאשר המודעה לא הבשילה לכדי פגישות, החליטה ליפשיץ לצאת לטיול רכבות לאורכה ולרוחבה של בלגיה. במשך ימים אחדים נסעה ברכבות וניסתה לייצר שיחה עם הנוסעים יחד איתה. לעיתים קרובות אף ביקשה מהם לצייר את קו ההפרדה שבין ולוניה (החלק דובר הצרפתית בדרום המדינה) לפלנדריה (החלק דובר הפלמית) על גבי מפת קווי הרכבת הבלגית. כל עבודה מורכבת ממפה וקו גבול המפריד בין חלקי בלגיה שצייר הנוסע האקראי ברכבת, ותיאור השיחה עם הנוסע.

העבודה המלאה מוצגת בגלריית רד ליין בעיר העתיקה
בבאר שבע, רחוב ההסתדרות 80

לטובת הציבור, על-ידי הציבור

ד"ר יורם גת, סטטיסטיקאי ופעיל למען סורטיציה

מה בעצם כל כך נפלא בבחירות?

בחירות הן השיטה האוניברסלית למינוי נושאי תפקידים פוליטיים במאה ה-21 מישראל עד ארה"ב, מסין ועד סקנדינביה. מעמדן הרם של הבחירות מתבטא לא רק בהיותן המנגנון הדומיננטי בפועל למינוי ראשי השלטון, אלא גם בכך שהן זוכות לתמיכה ציבורית נרחבת. אותם שליטים יוצאי דופן שמתמנים בשיטת אחרות (הדיקטטורה בצפון קוריאה, ההנהגה הדתית באירן, בתי המלוכה במדינות המפרץ) נחשבים בעולם לבלתי לגיטימיים וצפויים להיעלמות¹.

בו זמנית, לצד התמיכה בבחירות כמנגנון, ישנו תסכול הולך וגובר של הציבור בעולם המערבי (ובישראל) מתוצאותיהן. במדינות רבות הציבור מתוסכל מתפקודם של המוסדות הנבחרים. מוסדות בלתי נבחרים, כגון הצבא ובית המשפט העליון, נהנים בדרך קבע מאמון ציבורי גבוה באופן משמעותי מאשר מוסדות נבחרים – הפרלמנט והממשלה. בתחומים רבים של המדיניות הציבורית, הדעה הרווחת היא שבמוסדות נבחרים פושה שחיתות ממסדית – קידום אינטרסים צרים של הנבחרים והמקורבים להם על חשבון האינטרסים של הציבור הרחב².

דוגמה טיפוסית לחוסר האמון של הציבור בממשלתו הנבחרת היא דעתם של הישראלים באשר ל"מתווה הגז" – מדיניות הניהול הממשלתית של אוצר הגז הלאומי. למרות חוסר התמצאות בפרטי המתווה, כ-80% מהציבור מאמין שהממשלה אינה משרתת את האינטרס הציבורי בעניין הגז אלא את האינטרסים של בעלי ההון. עוד כ-10% אומרים שאינם יודעים את מי משרתת הממשלה, ורק 10% מאמינים שהממשלה משרתת את האינטרס הציבורי³.

כפי שהדוגמה הזו מעידה, הציבור סבור שמנגנון הבחירות רחוק מלהפיק תוצאות מזהירות. <<

1. World Values Survey, wave 6, variables 130, 133, <http://www.worldvaluessurvey.org/WVSOnline.jsp>.

2. ישראלי: מדד הדמוקרטיה, 2015 עמ' 158, http://www.idi.org.il/media/4254068/democracy_index_2015.pdf.

וכן מדד הדמוקרטיה בשנים מוקדמות יותר באותו אתר. ארה"ב: סקרי דעת הקהל של Gallup : <http://www.gallup.com/>

World Values Survey, wave 6, variables 109, 114, 115, 117: | ארצות נוספות: <http://www.gallup.com/poll/1597/confidence-institutions.aspx>

<http://www.worldvaluessurvey.org/WVSOnline.jsp>

3. סקר TheMarker, תאריך: 30.06.2015. 1.2672152 <http://www.themarker.com/news/1.2672152>

החלופה:
סורטיציה

מה, אם כן, עומד בבסיס התמיכה במנגנון הבחירות? מדוע על אף הבוז שהאזרחים רוחשים לעיתים קרובות לנבחרים, מנגנון הבחירות לעולם אינו מאבד את קסמו בעיני הציבור?

אפשר להציע מספר סיבות. ראשית, ברור שמנגנון הבחירות זוכה ליחס ציבורי נהדרים. מן העריסה ועד הקבר, משיעורי האזרחות ועד מאמרי המערכת בעיתון, האזרחים מוקפים ומוצפים במסרים על אודות חשיבותן ונפלאותיהן של הבחירות.

שנית, אי אפשר להכחיש שבמישור מופשט כלשהו מנגנון הבחירות משקף הגיון מסוים: הוא מאפשר לכל האזרחים (הבוגרים) להתייצב מדי כמה שנים בקלפי ולסמן בידי מי, מתוך אוסף של מועמדים, הם מעדיפים להפקיד את תפקידי השלטון במדינה בשנים הבאות. מה יכול להיות טוב יותר מאשר להחליט על פי רוב דעות?

שלישית, ואולי זו הנקודה המכריעה – לא עומד בפני הציבור שום מנגנון חליפי אפשרי. למעט רעיונות בלתי דמוקרטיים בעליל, כמו מונרכיה, תיאוקרטיה, או דיקטטורה, הבחירות הן כל מה שיש ואין בלתי. התפריט השלטוני מכיל מנה אחת בלבד – בחירות.

בהיעדר מנגנון חלופי, מי שמתקומם כנגד השלטון ומותח את ביקורתו, לא כנגד ממשלה מסוימת אלא כנגד השיטה כולה, כפי שנעשה ב-2011: Occupy Wall Street בארה"ב,

ה-Indignados באירופה ומחאת האוהלים בישראל, מוצא שמחאתו עקרה. מה התועלת להצביע על קשרי הון-שלטון, על עלייה בקיטוב הכלכלי ובעוני או על כל כשל אחר שתולדתו היא המנגנון השלטוני, אם בסופו של דבר המוחים עצמם אינם מציעים אלטרנטיבות למנגנון הקיים? עד מהרה נשמעת המחאה סיסמאית וחלולה והיא מתפוגגת בלא להשיג תוצאות משמעותיות.

למראית עין, אם כן, מדובר במבוי סתום מדרוך. גם אם טעמה של מנת הבחירות אינו מעורר תיאבון, לנצה מיטל על הציבור לאכול את המנה הזו כי מנה אחרת אין.

החלופה: סורטיציה

ובכן, תחושת היעדר הברירה אינה מוצדקת. ישנה דרך להיחלץ מהמלכודת. ישנה מנה אחרת בתפריט, או לפחות יכולה להיות. ישנה חלופה לבחירות.

מדובר במנגנון למינני נושאי תפקידים פוליטיים שהוא דמוקרטי בעליל – הוא לא מפלה לטובה או לרעה אף אדם או קבוצה של בני אדם (ובכך הוא שונה ממונרכיה ומשאר החלופות שהוזכרו לעיל). ולא זאת בלבד שבכירי הפילוסופים הפוליטיים הקלאסיים – אריסטו, מונטסקייה, רוסו – קבעו שהמנגנון החלופי הזה (ולא בחירות) הוא-הוא המנגנון המאפיין משטרים דמוקרטיים, אלא שמבחינה היסטורית זהו מנגנון ששימש במשך כמעט מאתיים שנה במערכות דמוקרטיות המוניות.

החלופה היא מינני נושאי תפקידים פוליטיים באמצעות דגימה סטטיסטית של האוכלוסייה. שיטה זו מכונה סורטיציה (Sortition).

לדוגמה, על מנת למנות את כנסת ישראל בשיטת הסורטיציה יש להרכיב מ-120 אזרחים שידגמו באקראי מבין כל אזרחי המדינה. כל אחד מאותם 120 אזרחים יעזוב את עיסוקי הרגילים למשך 4 שנים ובתקופה זו יכהן במשרה מלאה (ותמורת שכר הוגן) כחבר כנסת. לאחר תום הקדנציה האזרח יחזור לענייניו ויוחלף באזרח או אזרחית אחרים, שיבחרו גם הם באקראי.

מנגנון הסורטיציה נשמע לא מציאותי

לאוזן המודרנית, והעובדה הזו בפני עצמה היא מורה משום שהיסטורית דמוקרטיה וסורטיציה נחשבו בלתי נפרדות. האבטיפוס הדמוקרטי – אתונה של המאות החמישית והרביעית לפנה"ס – נוהלה באמצעות סורטיציה, וכך היה גם בכל ערי-המדינה הדמוקרטיות האחרות ביוון. מנגנון הבחירות, לעומת זאת, היה בשימוש בערים בלתי דמוקרטיות, ובהן האבטיפוס האנטי-דמוקרטי ספרטה⁴.

מהו האפקט הצפוי של שימוש בסורטיציה?

חוקי ההסתברות מבטיחים שכל גוף שיורכב כמדרגם ישקף

החלופה היא מינני נושאי תפקידים פוליטיים באמצעות דגימה סטטיסטית של האוכלוסייה. שיטה זו מכונה סורטיציה

4. לדוגמה, אריסטו, פוליטיקה 4:294b: "מקובל לחשוב על הקצאת תפקידים ציבוריים בהגרלה כדמוקרטיה וכאולגרכיה כשהם מאוישים באמצעות בחירות". דעותיהם של פילוסופים קלאסיים נוספים ומידע היסטורי נוסף בערך ויקיפדיה באנגלית: <https://en.wikipedia.org/wiki/Sortition>.

יוצאי דופן שמרכיבים אותם, ללא קשר, ולעיתים קרובות בניגוד, להשקפות ולאינטרסים של הציבור הרחב. לכן גם אותו טיעון בעד הבחירות - שהן מאפשרות לציבור לבחור את מי שהוא רוצה - הוא שגוי. הציבור יכול לבחור באוסף כזה או אחר של אנשים חריגים, אבל מעצם טיבו של מנגנון הבחירות אי אפשר לבחור לשלטון אנשים רגילים שיידמו בהשקפותיהם ובשאיפותיהם לציבור הרחב וכך ייצגו אותו בהחלטותיהם.

לעומת זאת, גוף שלטוני שהורכב בשיטת הסורטיציה, בשל היותו דגם בזעיר אנפין של החברה כולה, צפוי להפעיל את סמכותו על מנת לקדם את האינטרסים של הציבור הרחב. החלטה שתתקבל ברוב קולות בגוף המורכב בדגימה, צפויה לשקף את רעיונותיו ואת רצונותיו של הציבור שמתוכו נדגמו חברי הגוף.

אם הרעיון למנות את הכנסת על-ידי דגימה נראה מהפכני מדי, אפשר להתחיל בגופים שתחום ההחלטות שלהם מוגבל יותר. לדוגמה, אפשר למנות בשיטת הסורטיציה גוף ביקורת שיפקח על פעולתה של הכנסת, יחליט על משכורות ה"כים ותקציבי לשכותיהם ויתריע על ניגודי אינטרסים ושחיתות. גוף כזה יוכל להיות עצמאי ואפקטיבי יותר ממבקר המדינה, שממונה היום על-ידי חברי הכנסת עצמם.

אפשר גם למנות בשיטת הסורטיציה "מועצות אזרחים" (Citizen Juries). אלו גופים שמופקדים על ניהול המדיניות הציבורית בתחום מסוים. לדוגמה, ניתן להעביר את סמכות ניהול אוצר הגז של ישראל מידי הגופים הנבחרים לידי מועצת אזרחים מיוחדת לעניין, ובכך לפתור את משבר האמון בנושא ולהשיג מתווה שיוכל לזכות בתמיכה ציבורית.

מובן שהדרך למימוש ההצעות הללו אינה פשוטה. הנבחרים יתנגדו לכל הצעה להעביר חלקים מסמכותם לידי גופים שימונו על-ידי דגימה. רק לחץ ציבורי רחב יוכל להניע את המערכת בכיוון שכזה. עם זאת, אובדן האמון המתמשך במוסדות הנבחרים מהווה קרקע פורה לבנייה הדרגתית של לחץ ציבורי שכזה. הצעד הראשון הנחוץ הוא העלאת רעיון הסורטיציה על סדר היום הפוליטי הציבורי כאלטרנטיבה אפשרית למנגנון הבחירות. שינוי שכזה יאפשר לחלק את השיח הפוליטי מקיבעונו ואפשרויות שנראות היום כחלומות באסמפיה תהפוכנה לבנות מימוש.

המחאה החברתית ב-2011. צילום: Aviv
www.flickr.com/aviv

בהרכבו את הרכב האוכלוסייה הנדגמת. מספר הגברים והנשים שבו יהיה שווה בקירוב. התפלגות ההכנסות, הגילים וההשכלה של חברי הגוף תהייה זהה לאלו של הציבור. שיעור הדתיים והחילונים, היהודים והערבים, תושבי המרכז והפריפריה - כל אלה יהיו זהים לשיעורם באוכלוסייה. גם מבחינה רעיונית, גוף המורכב כדגימה סטטיסטית ישקף את המגוון הרעיוני בציבור הרחב.

גוף שלטוני שיורכב בשיטת הסורטיציה יהיה לפיכך שונה מן היסוד מכל גופי השלטון המוכרים כיום - הנבחרים והבלתי נבחרים כאחד. גופי השלטון המוכרים מאוישים בידי אנשים חריגים. אלו אנשים שהגיעו לעמדות כוח דווקא בזכות תכונות שמפרידות בינם לבין הציבור הרחב. בין אם מדובר בעורכי דין או באנשי צבא שנתבלטו בכישוריהם המקצועיים, ובין אם מדובר בפוליטיקאים שזכו במקומות ריאליים ברשימות המפלגתיות בזכות קשרים, הון, מסירות לקידום עצמי, היעדר מעצורים, הצלחה עסקית, הצלחה אקדמית, חשיפה תקשורתית, דרגה צבאית, או כישרון מיוחד למשוך את תשומת ליבו של הציבור, כל האנשים הללו התחרו במועמדים רבים אחרים על אותן עמדות כוח, והם גברו בתחרות הזו על המועמדים האחרים בזכות העובדה שתכונותיהם המיוחדות הקנו להם יתרון בתחרות על עמדות ההשפעה.

לפיכך, עצם העובדה שגופים שלטוניים מאוישים בתהליך תחרותי מבטיחה שהגופים הללו יהיו רחוקים מלשקף בהרכבם את הציבור הרחב. גופים כאלה קובעים מדיניות על פי ההשקפות ועל פי סדר העדיפויות של אותם אנשים

הכותב מפעיל את הבלוג Equality by Lot בכתובות:
equalitybylot.wordpress.com
ליצירת קשר: yoram_gat@yahoo.com

הרוב קובע

אלמוג שמחון

דמוקרטיה ישירה מתוך ערך הויקיפדיה העברית: כל האזרחים באופן אישי (הם עצמם, בלי מתווכים או נציגים) מקבלים את ההחלטה ומנהלים את ענייני המדינה (למשל מצביעים בעד או נגד)... דמוקרטיה ישירה מבוססת על שוויון מהותי בין האזרחים ועל עיקרון הרוב בתהליך קבלת ההחלטות. שיטת ממשל זו מניחה כי חוכמת ההמונים טוביל לבחירת דרכי הפעולה הנכונות והיעילות ביותר, אשר נאמנות במידה המרבית לאינטרס הציבורי.

"חכמת ההמונים", נשמע מוכר?

בשנים האחרונות, רעיונות המקדמים דמוקרטיה ישירה חווים רנסנס בעקבות ההתפתחות הטכנולוגית של העשורים האחרונים. בשנת 2016, כאשר 40% מאוכלוסיית העולם מחוברת לאינטרנט ולפחות 75% מאוכלוסיית ישראל בעלת חיבור לרשת, זה נראה קרוב מתמיד. החל משנת 2008 קבוצת פעילים ישראלים עובדת במרץ על-מנת לקדם את הרעיונות של דמוקרטיה ישירה בישראל. "הרעיונות היו קיימים עוד בשנות השישים עם הפעילות של עקיבא אור (ממייסדי ארגון 'מצפן' - א"ש). כיום, יש בין 500-1000 אנשים שמזדהים עם הרעיונות שלנו" אומר טל ירון, מוביל צוות הטכנולוגיה של תנועת "קול העם". "הרעיונות של עקיבא אור חלחלו לארגוני סטודנטים ואיפשרו במחצית השנייה של

העשור הקודם קמה התארגנות ישירה בסמינר הקיבוצים. בשנים 2008-2011, עד המחאה החברתית, פעלה תנועה שנקראה 'התנועה לדמוקרטיה ישירה', שעיצבה את הרעיונות התיאורטיים. חלק מהרעיונות הללו חלחלו למחאה בשנת 2011, שם, בבת אחת, התנועה התחילה לגדול. מתחילת 2015 חברה חדשים נכנסו לפעילות ולאט לאט אנחנו מארגנים את התקנון, המנגנון והטכנולוגיה".

איך אתם פועלים?

"מבחינה טכנולוגית, כבר היום כל אחד מאתנו יכול להצביע על כל דבר. כולנו משתמשים באשראי וקונים באינטרנט, ככה שאת אחד המשאבים הכי חשובים

שלנו, אנחנו כבר חושפים באינטרנט. נגיד שמחר בבוקר יש הצבעה בכנסת ורוצים לשאול לדעתם של שמונה מיליון אזרחי מדינת ישראל - אין שום בעיה טכנולוגית להשתמש בכרטיס אשראי כאמצעי זיהוי ולקיים הצבעה ישירה. יש מדינות שעושות את זה עם אמצעי זיהוי אחרים, לדוגמה השווייצרים שעושים זאת כבר 750 שנה בדואר. הבעיה הגדולה היא שאין לנו תרבות דיון. אין לנו אפשרות, נכון להיום, להתדיין על חוקים. אנשים מן המניין לא קוראים הצעות חוק. אנחנו רוצים לקדם תהליך שיוביל ליותר שיקול דעת לפני שמקבלים החלטות. אנחנו מעוניינים בדיון מושכל, שאנשים יבינו על מה הם מצביעים ומה ההשלכות של ההצבעה".

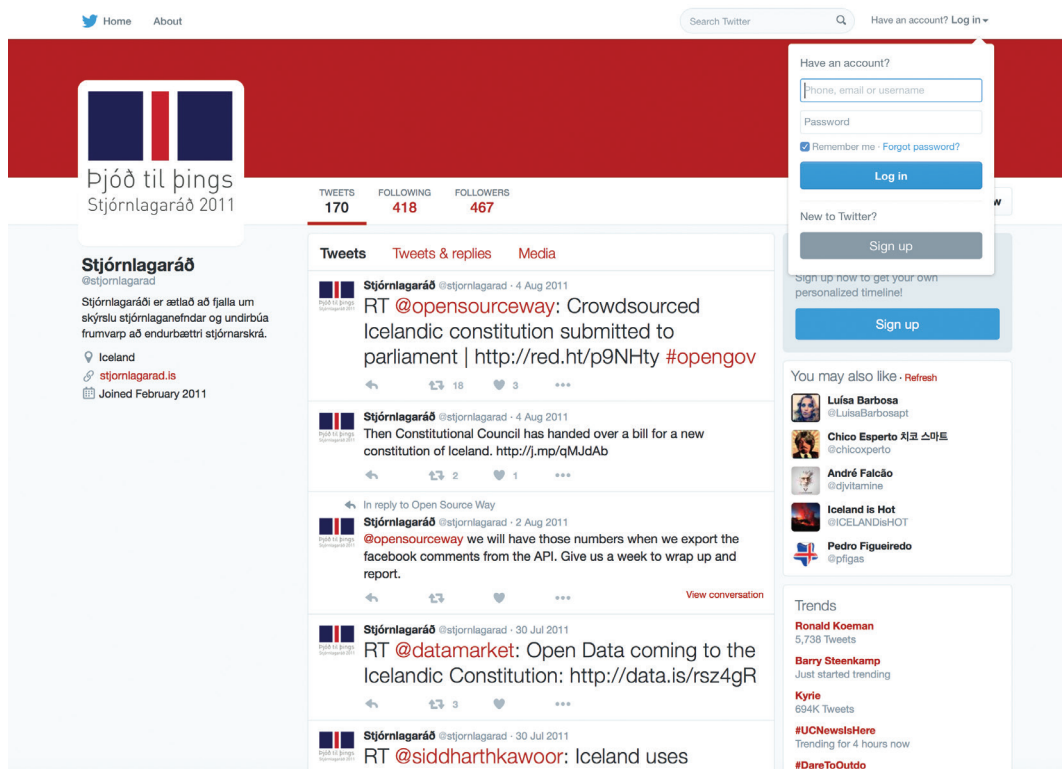
אז המטרה שלכם היא לפשט את הצעות החוק ולפרסם אותן ברבים?

"גם לפשט, גם להציג אינפוגרפיקה וגם לאפשר לאנשים להעלות חלופות. לפעמים הצעת החוק שעולה היא לא ההצעה המתאימה ביותר ואנשים רוצים לשנות אותה, רק שזה נהיה מסובך כששמונה מיליון איש מעורבים. הטכנולוגיה שלנו אמורה לעזור להתגבר על המכשול הזה. אנחנו רוצים לאפשר דיון מושכל בקרב ציבור מאוד גדול. נכון להיום, הטכנולוגיה שלנו מאפשרת דיון מושכל בקבוצות".

חוכמת ההמונים טוביל לבחירת דרכי הפעולה הנכונות והיעילות ביותר, אשר נאמנות במידה המרבית לאינטרס הציבורי

איך זה עובד?

"בשלב הראשון אנחנו מציגים למשתמשים את הבעיה ומבקשים מהם לספר מה הם יודעים על התחום, וכל אחד יכול להעלות את המידע שלו. לאחר מכן אנחנו מבקשים מהמשתמשים לדרג את המידע. אנחנו מבקשים מהם לסמן את הרעיונות היותר חשובים, היותר נכונים, וככה אנחנו מסוגלים לסנן את מה שחשוב לקבוצה. זה מאפשר לזקק את הרעיונות של הקבוצה. לאחר מכן מתחיל שלב הצעת הפתרונות, והתהליך חוזר על עצמו. המשתמשים מעלים פתרונות אפשריים, מדרגים אותם, וכך נבחרים הפתרונות שנראים לקבוצה כפתרונות הטובים ביותר. נכון להיום, המערכת הזאת מוגבלת עד למאה איש.

דף הטוויטר האיטליני בו פורסמה החוקה לטובת שיתוף האזרחים, צילום מסך

בזה. אנחנו רוצים שהטכנולוגיה ושיטות העבודה שלנו יהפכו החלטות ברבים לקלות יותר, ובאופן טבעי נרצה שרשויות מקומיות וארציות ישתמשו בהן גם כן. באופן אישי, אני מאמין שזה יגיע מלמטה. אנשים יתרגלו לקבל החלטות בצורה הזאת וירצו שזה יגיע גם למעלה. בנוסף, אנחנו פועלים להקמת מפלגה חדשה שבתקווה תכנס לכנסת. חברי הכנסת שלה יצביעו לפי מה שהציבור יבחר באמצעות הטכנולוגיה שלנו."

אז אם תעברו את אחוז החסימה, אתם תהיו חלק מהקואליציה או שתשבו באופוזיציה?

"המפלגה הזו לא תהיה קואליציה ולא אופוזיציה. היא לפי נושא, לפי מה שהאזרחים יגידו. המפלגה הזו לא יכולה להיכנס לקואליציה כי היא לא יכולה להיות

בעתיד נעבוד על שיפור האלגוריתם והתאמתו לקבוצות גדולות יותר."

ואיך גורמים לזה לקרות בעולם האמיתי?

"למדנו שהשלטון לא תמיד אוהב כשמתערבים לו בהחלטות. אבל מאז המחאה החברתית אפשר להרגיש שינוי תפיסתי. החל מרשויות מקומיות כמו תל אביב ורעננה ועד למשרד ראש הממשלה, גופים רבים פועלים לשיתוף רב יותר של הציבור. הבעיה היא שזה לא קורה ברמות שהאזרח הפשוט מכיר, אלא בשולחנות עגולים עם מלכ"רים, עסקים ומשרדי ממשלה. אנחנו לא בונים על הרשויות והממסד, אלא על יצירת שינוי מלמטה. ברגע שאנחנו נפתח שיטות וטכנולוגיות מתקדמות יותר לשיתוף מידע וקבלת החלטות ברבים, אנשים ישתמשו

מערכת delib לקבלת החלטות
ברבים. צילום מסך

<<

אומרים 'אנחנו נייצג אותך'. איך? ככה פועל המנגנון. ככל החלטה אנחנו נצביע לפי איך שאתה מחליט."

אבל אתה יוצא מנקדת הנחה שאנשים מחפשים להיות מעורבים בתהליך קבלת ההחלטות ולרוב אנשים מעדיפים לשחרר מעצמם את העול הזה.

"נכון, בשפת מדעי המדינה זה נקרא 'בורות רציונלית'. תן לי לחיות את החיים שלי, לגדל את הילדים שלי, עוזב אותי מהחלטות מסובכות. אבל השיטה עובדת בצורה כזו שאם יש משהו שלא מעניין אותך, אתה לא חייב להיות מעורב, אבל כשיהיה משהו שכן תרצה להיות מעורב בו - תינתן לך האפשרות. הדגש שלנו הוא שלא תצביע מהבטן. המטרה שלנו היא שתעבור תהליך של השכלה לפני שתצביע. שתהיה לך גישה למידע מאוזן ונקי ודרכו תוכל לקבל את ההחלטה הכי טובה שאתה רואה לנכון".

על אילו מודלים של דמוקרטיה ישירות אתה יכול

מחויבת למשמעת קואליציונית. מצד שני, היא לא תעבוד עם האופוזיציה כי היא תעבוד איך שהציבור ירצה, וזה לא דווקא אומר עם האופוזיציה. אנחנו נשב על הגדר ונחליט לפי מה שהציבור ירצה, בשאיפה שהציבור יהיה שמונה מיליון איש. אפילו אם לא יהיו לנו המון חברי כנסת, מספיק שיהיו ארבעה או חמישה ותהיה לזה משמעות מאוד גדולה, משום שהם יעבירו את הרצון האמיתי של הציבור. יש לשיטה הזו אתגרים. לא תהיה לנו דרך לפעול נגד חברי כנסת שיחליטו שלא להצביע לפי מה שנקבע במערכת הטכנולוגית, אבל זה הפתרון הכי טוב שיש כרגע."

עם יד על הלב, אתה חושב שיש לכם סיכוי אמיתי לעבור את אחוז החסימה?

"יש היום ציבור מאוד גדול, ציבור המתלבטים יחד עם המרכז, שאומרים 'אף אחד לא מייצג אותי'. אנחנו

לספר?

"בשווייץ השיטה הזו קיימת כבר 750 שנה. גם בחלק ממדינות ארצות הברית יש דמוקרטיה ישירה. באיסלנד בשנת 2008, קרסו שלושת הבנקים הגדולים ומדינות אירופה לחצו על הממשלה לקחת אחריות על חובות הבנקים. משום שיש מעט מאוד איסלנדים, כל איסלנדי היה אמור לשקוע בחובות כבדים בגלל הבנקים שקרסו. הממשלה נפלה והוחלט שהעם האיסלנדי ישנה את החוקה, וזה אכן קרה באמצעים לא מאוד מתוחכמים. נבחרו באקראי נציגים שבנו חוקה ופרסמו אותה ברשתות החברתיות. הם קיבלו פידבקים, העלו את החוקה למשאל עם וכך גם פטרו את עצמם מהחוב הלאומי. היום יש את האמצעים הטכנולוגיים שיכולים לגרום להצבעות כאלו לעבוד בצורה מאוד יעילה. מפלגה ישירה כמו זו שאנחנו שואפים להקים, קיימת ברמות המקומיות גם בשוודיה ובגרמניה".

מהו המודל המועדף מבחינתך?

"הגישה השווייצרית מבחינתי היא מצוינת. בשווייץ יש פרלמנט אבל אם העם מגייס מאה אלף חתימות או יוצאים ליוזמה אזרחית (המקבילה השווייצרית למשאל עם - א"ש), כלומר להצבעת הציבור. זאת אומרת שכשיש עניין לציבור, אז הוא משנה את החלטת הפרלמנט.

בוא ניקח לדוגמה את מתווה הגז שהוא שנוי במחלוקת מבחינת הציבור. אתה אומר שבשיטה השווייצרית, אם מספיק אנשים היו חותמים, אז הכנסת הייתה מחויבת לשנות את המתווה?

"לא. אם מאה אלף איש חותמים אז הולכים להצבעה כללית בציבור, ואם הציבור מצביע בעד שינוי המתווה אז משנים את המתווה. בשיטה השווייצרית יש תהליך יפה שבו הממשלה יכולה להציע הצעה חלופית. אם הולכים ליוזמה אזרחית, אז הציבור נקרא להחליט בין ההצעה של מגישי היוזמה לבין ההצעה החלופית של הממשלה או להשארת המצב על כנו. רוב היוזמות האזרחיות בשווייץ לא מתקבלות, אבל כן מתקבלת הצעת הממשלה החלופית. זה גורם לכך שהממשלה מחויבת לקחת בחשבון את צרכי הציבור ולהתעדכן בהתאם ליוזמות האזרחיות. בוא ניקח את סקוטלנד כדוגמה, בשנת 2014 הסקוטים הלכו למשאל עם כדי להחליט האם להיפרד מבריטניה. תומכי ההיפרדות אמנם הפסידו, אבל מה שקרה הוא שממשלת בריטניה נתנה לסקוטים אוטונומיה גדולה יותר כדי להשאיר אותם בממלכה. זאת אומרת שמי שזים את המשאל כן הצליח, כי הוא הגדיל את האוטונומיה שלו".

בוא נדבר טכנולוגיה. האם יש דרך לוודא שאנשים לא "מוכרים" את הקולות שלהם באינטרנט? איך בכלל שומרים על האבטחה של דבר כה רגיש?

"כמו שאמרתי לפני כן, בשווייץ עושים זאת מאות שנים בדואר. בלי יותר מדי אמצעי בטיחות, אצל השווייצרים אין זיופים. נכון שיצטרכו לפתח אמצעי אבטחה. היום אפשר לוודא זהות באמצעים ביומטריים כמו טביעת אצבע או סריקת עין".

משאל העם בסקוטלנד, 2014. צילום: Tom Donald
www.flickr.com/clearwood

אבל זה אומר שיהיה מאגר ביומטרי, שזה מאוד שנוי במחלוקת

"קיימת דרך וריפיקציה שלא מחזיקה מאגר. אני לא מומחה בתחום, אבל אני יודע שזה אפשרי. כמו בעיות רבות אחרות, גם זו בעיה שאפשר לפתור אותה".

תנועת "קול העם" מציעה לסטודנטים ולכל מי שחפץ, את עזרתה בקבלת החלטות ברבים, ארגון תאי סטודנטים ועבודה עם קבוצות גדולות באמצעות הטכנולוגיה שפותחה. לפרטים: tal.yaron@gmail.com

קונפדרציה ישראלית-פלסטינית | איך לחלוק ארץ ולהישאר עם מדינה

אלמוג שמחון

מעמד של "קנטון". במרחק מאה שנים, קל לפטור את הרעיונות הללו ולתייגם כהיסטוריה נשכחת. אולם, אנחנו דורכים במקום כבר כמעט חמישים שנה, ואין זו מקריות שבזמן האחרון צצים יותר ויותר קולות שקוראים לשקול ריבונות משותפת.

"לאחר תהליך אוסלו הגעתי לשתי מסקנות", אומר פרופ' לב גרינברג מהמחלקה לסוציולוגיה באוניברסיטת בן-גוריון בנגב, "הראשונה היא שישאל והפלסטינים חייבים תיווך בינלאומי, משום שישאל נמצאת בעמדת כוח ומי שיש לו עמדת כוח אינו רוצה לוותר עליה. המסקנה השנייה היא שהפתרונות המוצעים, של שתי מדינות או של מדינה אחת, מנותקים לגמרי מהמציאות ואף נוסחה אינה פותרת את הבעיה". מתוך ההבנה שהפתרונות המוצעים אינם בני יישום, חשבתי שאנחנו צריכים לשלב ביניהם. אנחנו צריכים הפרדה, אבל לא מוחלטת. מסגרת שתאפשר ליהודים את המסגרת הפוליטית והמדינית שלהם ולפלסטינים את המסגרת הפוליטית והמדינית שלהם, ויחד עם זאת לשתף פעולה במקומות שבהם אין אפשרות הפרדה. זאת אומרת שיש הרבה דברים שנצטרך לנהל יחד, כמו מים, תחבורה, אוויר והעיר ירושלים".

לפרופ' גרינברג יש חזון יצירתי לפתרון הסכסוך. במאמרו: "The 1-2-7 States" The Israeli - Palestinian Union: Vision of the Future הוא שוטח את משנתו בדבר הקמת איחוד ישראלי-פלסטיני (שלו הוא קורא IPU), שיתפקד כקונפדרציה. לשיטתו, הארץ תחולק לשבעה קנטונים/מחוזות בעלי עצמאות מסוימת. הקנטונים הישראליים יהיו דרום הארץ, מרכז הארץ וצפון הארץ. הקנטונים הפלסטיניים יהיו דרום הגדה, צפון הגדה ועזה. ירושלים תהיה קנטון משותף ישראלי-פלסטיני.

איך יעבדו הקנטונים לשיטתך?

"בין עזה, רמאללה וחברון יש הכדלים מאוד גדולים. כך

משך שנים נמצאת החברה הישראלית במצב מתמיד של פילוג ביחסה לפתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני. אפשר היה לחשוב שהפילוג יביא לרעיונות מגוונים לפתרון הסכסוך, אך עם השנים דווקא שני רעיונות התקבעו כפתרונות המוצעים מימין ומשמאל: מדינה אחת בין הירדן לים או שתי מדינות לשני עמים. בפועל, הפתרון שבו דבקה מדינת ישראל הוא פתרון הקסם "נחכה לראות מה יהיה". מאז מלחמת ששת הימים אנו מחכים לראות מה יהיה, ונראה שהמצב בשטח רק מסבך את שני הפתרונות הקלאסיים. מצד אחד, מדינת ישראל מעוניינת לשמור על הרוב היהודי שבה ולכן אזרחי של הפלסטינים בגדה ובעזה, כפי שמודל המדינה האחת מציג, אינו באמת בא בחשבון מבחינה דמוגרפית. מצד שני, פינוי מאות אלפי אזרחים ישראלים מהגדה, כפי שמתחייב מפתרון שתי המדינות, אולי הינו בר ביצוע, אך החברה הישראלית, שעוד מלקקת את פצעי ההתנתקות, רחוקה מיישום של פתרון זה מרחק גדול יותר מאי פעם.

אז מה כן? איך ניתן ליישב את השאיפה הפלסטינית לעצמאות ולשוויון יחד עם המציאות הביטחונית בישראל? האם יש דרך לאפשר עצמאות פלסטינית מבלי לפנות יישובים? אולי.

הרעיון להחיל ריבונות משותפת על ארץ אחת מסתובב כבר לא מעט זמן. עוד בשנת 1968 פרסם אורי אבנרי את ספרו "מלחמת היום השביעי", שבו הוא מציע כינון של קונפדרציה ישראלית-פלסטינית. רעיונות אלו אינם נחלתם של השמאל בלבד. ההיסטוריון ישראל קולת כתב במאמרו "מקומו של זאב זיבוטינסקי בפנתאון הלאומי" על נכונותו של זיבוטינסקי לכוון פדרציה יהודית-ערבית בארץ ישראל (ואפילו כזו שאין בה רוב יהודי). הוא אף תאר רעיונות של זיבוטינסקי בדבר היתכנותה של קונפדרציה מזרח-תיכונית שבה היישוב היהודי מקבל

גם בין באר-שבע, תל-אביב ומעלות תרשיחא. החלוקה שחשבתי עליה לוקחת בחשבון את הפערים הכלכליים בין האזורים אבל לא רק אותם, אלא גם את הפערים התרבותיים, כמו אלו שבין ירושלים ותל-אביב, כמו גם בין עזה ורמאללה ובין צפון הארץ ודרום הארץ. אני חושב שסוג של מחוז או פרובינציה (ההגדרה פחות משנה) יכול לנהל את מוסדות התרבות, החינוך והדת של עצמו".

כלומר, בתל-אביב יוכלו, למשל, להנהיג נישואים חד-מיניים או לגליזציה של סמים קלים ובאזורים אחרים בארץ לא?

"אתה כבר מתחיל לתת תוכן להצעה שלי. זה עניין של הידברות בין הישראלים ומהי מידת האוטונומיה והסמכות של הפרובינציות. אני לא נתתי לכך את הדעת עד הסוף ובהחלט צריך לבחון את זה. זה רעיון לא רע".

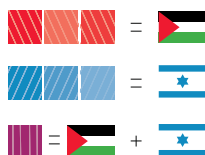
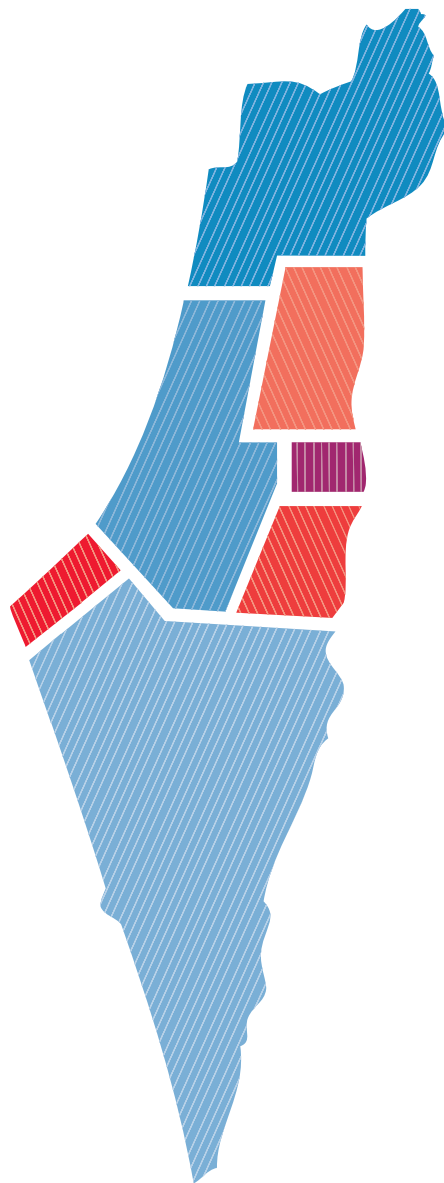
איך מקיימים את הניהול המשותף?

"כדי לא לייצר מרוץ דמוגרפי בין יהודים וערבים, צריכים להסכים מראש על חלוקה של 50-50 ושוויון מלא בנושאי הניהול המשותף. זה יוצר וטו הדדי - לכל צד תהיה זכות וטו בנושאים המשותפים. מכיוון שהנושאים הללו גם ככה מצריכים מעורבות של מומחים (נושאים כמו מים, אוויר ואפילו דת), המומחים יכולים להיות משני הצדדים וגם מצד שלישי. הרעיון נשען על מודל האיחוד האירופי, שם מנהיגים שיתוף פעולה כלכלי עם מטבע אחד ומכירים בכך שמדובר באזור אחד. אני מבין שזה לא פשוט כי בפער הכלכלי הקיים בין הישראלים והפלסטינים, או ישראל תכתוב מדיניות כלכלית שמטיבה איתה, ואם ניתן לשוק החופשי לקבוע, אזי הפלסטינים ינצחו משום שהם מציעים שירותים הרבה יותר זולים. יצירת האיחוד דורשת תכנית בשלבים והחלטות שמאזנות את האינטרסים המנוגדים".

במאמר כתבת שאתה נשען גם על המודל הגרמני.

תוכל להסביר?

"בגרמניה יש שמונה-עשרה מדינות, ויש ביניהן פערים כלכליים רציניים. במיוחד בין המערב לבין המזרח. גביית המיסים בגרמניה עובדת בשיטה פדרלית, גובים מכל המדינות ומחלקים בצורה שוויונית. זהו מנגנון של יצירת שוויון בין אזורים. אני חושב שהארץ צריכה להיות מחולקת, גם בתוך ישראל וגם בתוך פלסטין, לפי אזורים כלכליים. זה הרי ברור שרמאללה הרבה יותר עשירה מחברון, ושעזה זה המקום הכי עניי, ובישראל הדרום והצפון פחות עשירים מהמרכז".

חלוקת קנטונים: אילוסטרציה מאת "מעורב"

<<

אבל אי אפשר להשוות את המצב הכלכלי בישראל לזה הפלסטיני. ולפי מה שאתה מציע, כספי המיסים של ישראלים יגיעו בסופו של דבר לפלסטינים יותר מאשר לשוויון בתוך ישראל. למה שאזרח ישראלי, שהיום רואה בפלסטינים אויב, ירצה שכספי המיסים שלו יגיעו לשם?

"צריך לחשוב על הרעיון שלי כעל עסקה שבה הפלסטינים משפרים מאוד את איכות החיים שלהם בתמורה לזה שהישראלים מקבלים בטחון. המצב הנוכחי מייצר חוסר בטחון בהווה וחרדה איומה ביחס לעתיד, עד כדי כך שאנשים מתחילים לברוח. גם בגרמניה, יש מערב-גרמנים שבאים בטענות מדוע הם צריכים לממן את המזרח-גרמנים? ברור שזה שינוי תפיסתי מאוד גדול. יחד עם זאת, אני מאמין שבתמורה להסכם הישראלי-פלסטיני בתיווך גורמים נוספים, יהיו כמה וכמה גורמים חיצוניים שיהיו מוכנים לממן אותו. אנחנו צריכים להגיע למצב שבו שני הצדדים מתפתחים ומרוויחים מן ההסכם הזה, וכדי להקטין את הפערים, הפלסטינים צריכים להרוויח יותר. יש

לנו אינטרסים משותפים והמטרה היא להגיע להסכם שייצב את המזרח התיכון בשיתוף מדינות ערב, מדינות אירופה וארה"ב. אלו גורמים שיכולים לממן חלק גדול מהסכם שכזה ולהביא לשיפור בחייהם של הישראלים והפלסטינים".

בעסקה הזו של פרופ' גרינברג הישראלים יוכלו להמשיך ולהתגורר ביהודה ושומרון, כאזרחי ישראל אך תחת שליטה פלסטינית; הפלסטינים יקבלו חופש תנועה בלתי מוגבל בתוך גבולות האיחוד ויהנו מזכויות שוות וממימוש השאיפות הלאומיות שלהם. חזון אחרית הימים. "הבעיה של כל הדיון בינינו היא שהוא נראה אוטופי לגמרי היום, הרבה יותר מאשר לפני כמה שנים", אומר גרינברג ומחזיר אותנו למציאות. "מאז הסכמי אוסלו המצב הדרדר ונהיה הרבה יותר חמור. לפי דעתי, אי אפשר לקפוץ מהמצב הנוכחי לדיבור על האוטופיה. הדיבור האוטופי קיים כדי שנרע שאפשר להגיע למקום אחר, נרע שאף אחד מהעמים לא הולך להיעלם מהמפה ושלא נפגע לשינוי המצב הנוכחי, המצב רק יתדרדר. כרגע צריך לבנות מהלך שיוריד למינימום את האלימות הקיימת. אני קורא לזה 'הודנא' - הסכם אי-לוחמה. הסכם זה צריך לכלול כמה מרכיבים שיהיו קשים לאנשי ימין. למשל שצריך להפסיק לבנות בהתנחלויות ולעודד אנשים לעבור מההתנחלויות בחזרה לתוך גבולות הקו-הירוק. הסכם אי-לוחמה

שאני מדבר עליו צריך לכלול פירוק נשק, שבמסגרתו כל אזרח ישראלי או פלסטיני שאינו משתייך לגופים משטריים או צבאיים מסודרים, יצטרך למסור את נשקו. זה נשמע מאוד קשה לאכיפה עם החמאס למשל, אבל זה חלק מהסכם כולל ביחס לשיפור החיים בעזה. צעד נוסף שצריך ליוזם הוא הכנסת כוחות שלום בינלאומיים שישחררו את חיילי צה"ל מהמגע עם הפלסטינים".

גרינברג הוא לא היחיד שפועל וכותב על קונפדרציה ישראלית-פלסטינית. בשנים האחרונות התארגנה קבוצה בשם "שתי מדינות, מולדת אחת". הם כותבים על עצמם את הדברים הבאים: "אנו, קבוצה של ישראלים ופלסטינים, מציעים כאן אופק חדש לפיוס בין העמים, המבוסס על קיומן של שתי מדינות ריבוניות בארץ פתוחה אחת. ארץ ישראל/פלסטין היא מולדת משותפת לשני עמים - היהודי והפלסטיני, ולכל אחד מהם יש אליה זיקה היסטורית, דתית, ותרבותית עמוקה. לכל מי שחי במולדת המשותפת הזו יש זכויות שוות

צריך לחשוב על הרעיון שלי כעל עסקה שבה הפלסטינים משפרים מאוד את איכות החיים שלהם בתמורה לזה שהישראלים מקבלים בטחון

לחיים בחירות, בשוויון ובכבוד, וכל הסדר חייב להתבסס על הבטחת הזכויות לנוכח העובדה ששני הפתרונות הנמצאים היום על השולחן - הפרדה לשתי מדינות ומדינה אחת - אינם קרובים למימוש ומובילים אותנו למבוי סתום. אנחנו מאמינים שיש צורך בחזון חדש".

"אנחנו מאמינים שלכל אחד מהעמים החיים כאן - ישראלים ופלסטינים - זכות להגדרה עצמית במסגרת מדינה עצמאית, ריבונית וחופשית שבמסגרתה יוכל לשלוט על גורלו. ויחד עם זה אנחנו מכירים ומכבדים את הזיקה העמוקה שיש לבני שני העמים לכל חלקי הארץ הזו, ארץ ישראל/פלסטין, ומאמינים שכל הסדר חייב לכבד את הזיקה הזו. אנחנו מאמינים שהגבולות בין שתי המדינות האלה צריכים להיות פתוחים לתנועה חופשית של אזרחים משני הצדדים, ובלבד שיכבדו את זכויותיהם של כלל התושבים".

העיקרון של ירושלים כעיר משותפת חוזר גם אצל "שתי מדינות, מולדת אחת". גם המעורבות של גורמים בינלאומיים וניהול מוסדות משותפים חופף ועושה רושם שאלו נושאים שקיים בהם קונצנזוס בקרב הפעילים למען קונפדרציה. באופן מפתיע, הרעיון הקונפדרטיבי מוצא קונים גם בימין וגם בשמאל הישראלי. אחד הדוברים החשובים בעד הרעיון הוא נשיא המדינה ראובן

ריבלין, שהתבטא לא אחת בעד קונפדרציה ישראלית-פלסטינית שתביא לסיום הסכסוך. גם הרצל מקוב, מנהל מרכז מורשת בגין ויו"ר בית"ר העולמית, כתב בזכות קונפדרציה דומה. אלא שמקוב, במאמר שפרסם בשנת 2010 באתר NRG, מכליל גם את ממלכת ירדן בקונפדרציה שכזו.

החלת ריבונות משותפת על אותו שטח יכול להיעשות כקונפדרציה כפי שתיארנו עד כה, או פשוט כהחלה של ריבונות כפולה. ד"ר נמרוד הורביץ מהמחלקה ללימודי המזרח התיכון באוניברסיטת בן-גוריון בנגב וחבר בקבוצה להידברות בין ישראלים ופלסטינים, הוא פעיל למען קונדומיניום ישראל-פלסטיני. "קונדומיניום, זה מצב שבו שתי המדינות שולטות על אותו מרחב", אומר הורביץ. הקבוצה שהוא חבר בה מונה ישראלים, פלסטינים ואינטלקטואלים אירופיים. בשנת 2014 הם פרסמו ספר בשם One Land - Two States (בתרגום חופשי, ארץ אחת - שתי מדינות) שפורש את משנתם. "בשנות האלפיים, אחרי אוסלו, הוקמו לא מעט קבוצות שניסו להציע פתרונות לסכסוך. אנחנו התחלנו יחסית מאוחר ורוב הפעילות שלנו התרחשה בזמן האינתיפאדה השנייה ואחריה. הרעיון היה להביא בעיקר אנשי ימין ולא אנשי שמאל, לנסות להפגיש אותם עם פלסטינים. זה יצר משהו מעניין כי את הרעיון של שתי מדינות על ארץ אחת הימין אוהב יותר מאשר השמאל, כי הימין הולך להרוויח את הדבר הכי משמעותי לתפיסתו, וזה שלא צריך לפנות יישובים, והפלסטינים ירוויחו כי הם יוכלו להכניס לשטח המשותף את כל הפליטים".

אתה בעצם מדבר על זכות השיבה

"בדיוק. זה מה שהופך את ההצעה לאטרקטיבית לפלסטינים. אבל מבחינת הישראלים זה מאפשר את הישגותם בגדה. זה הטרייד-אוף".

יש לזה תקדים?

"קונדומיניום פועל במעט מאוד מקומות קטנים ומצומצמים כמו באזורים קטנטנים באירופה".

ומהם היתרונות של ההצעה שלכם?

"אני חושב שאפשר לעשות כאן משהו שייתן פתרון חלקי לבעיות טריטוריאליזם קשות שיש לפלסטינים, והמובהקת בהן היא הנתק בין הגדה לעזה. אפשר לקחת שטח בין הגדה לעזה ולהפוך אותו לשטח משותף מבחינה ריבונית. אנחנו כאילו מייצרים יותר אדמה ממה שיש בפועל. אם בונים אוטוסטרדה בין הגדה לעזה, מחילים ריבונות פלסטינית בירושלים ומקדמים בניית פארקים תעשייתיים בתוספת מגורים, אפשר להרחיב את השטח

של פלסטין בחמישים אחוז. זה עשוי לשכלל ולשפר באופן משמעותי את היכולות הכלכליות של הגדה. תוסיף לזה גישה לים כדמות הנמל בעזה ואפשר להקפיץ את היכולות הכלכליות שלהם. מה שהישראלים מקבלים זה בטחון ואת האפשרות לא לפנות יישובים".

איך זה יכול לעבוד מבחינה ביטחונית?

"בהיבט הביטחוני, ההערכה היא שישראל צריכה לשמור על יתרון. לא יהיה כאן שוויון מוחלט כי ישראל צריכה צבא שיגן עליה מפני איומים חיצוניים. אנחנו מציעים שמערכת השיטור תהיה משותפת, אבל מבחינת טיפול בטרור המערכות יעבדו בשיתוף פעולה. המערכת לא חייבת להיות אותה מערכת. בכל מצב, מדינת ישראל תשמור על צבא שמטפל באויבים חיצוניים ולא תאפשר לפלסטינים יכולות צבאיות דומות. כאמצעי ביטחון, הישות הזאת תהיה חלק מנאט"ו, כחלק ממעטפת בינלאומית מרתיעה. ההנחה היא שהצרכים הביטחוניים יותר חשובים לישראלים מאשר לפלסטינים. ההנחה היא שהיהודים מרגישים כאלמנט זר במרחב (כמדינה יהודית במזרח התיכון הערבי - א"ש) ולכן תמיד תהיה עוינות כלפיהם, שלא כמו הפלסטינים שפחות עסוקים בענייני בטחון, אלא יותר מוטרדים מנושאי זכויות אדם והניצול שהם מרגישים שחוו".

כמו בשיחה עם פרופ' גרינברג, גם כאן מגיע הקטע שבו חוזרים למציאות. "אנחנו מציעים פתרון ברמה הפרקטית, אבל הבעיה היא חוסר האמון ההדדי. כששני הצדדים לא מאמינים אחד לשני זה לא משנה מה הפתרון הטכני המוצע. לשני העמים יש מאה שנות היסטוריה של שפיכות דמים והנכונות להתפשר שואפת לאפס. אם שני העמים היו מוכנים להתפשר, הם היו מוכנים להתפשר גם על שתי מדינות לשני עמים. ברגע שאתה מגיע לעמדה שאתה מוכן לפתור את הבעיה, אני לא בטוח שהשיטה שלנו היא הרבה יותר טובה".

פתרון לסכסוך הישראלי-פלסטיני נשמע היום כמו דיבור היפי של חולמים משנות התשעים. אבל המציאות היא שללא חולמים לא ניתן לייצר מציאות טובה יותר. "כל שינוי פוליטי תלוי ביכולת לדמיין מציאות אחרת", אומר פרופ' גרינברג. "אם אתה לא מסוגל לדמיין, אתה לא יכול לשנות. זה לא מספיק לדמיין, אבל זה תנאי הכרחי. צריך יכולת פוליטית, תמיכה, גיוס ועוד. אבל בלי הדמיון לא ניתן לשנות, כמו שנאמר בנאום הקלאסי של מרטין לותר קינג. המהפכה שלו הצליחה משום שאנשים רבים הזהירו עם הרעיונות שלו. אז אמנם כרגע הרעיונות הללו נשמעים הזויים, אבל כשמתחילים מהלך אפשר לחולל מציאות חדשה".

חשבון פשוט

בחרנו עשר מדינות דמוקרטיות בעלות אוכלוסייה בסדר גודל דומה לזו של ישראל והשוונו את צורות הממשל השונות. בעוד שברוב המדינות האוכלוסייה די הומוגנית, בלגיה ושווייץ בולטות בצורת הממשל השונה המתאימה לאוכלוסייה יותר הטרוגנית.

קונפדרציה היא צורה של פדרציה שבה לישויות החברות בה יש מידה רבה יותר של אוטונומיה ועצמאות ביחס לשלטון הפדרלי המרכזי.

משטר נשיאותי הוא שיטה שבה הציבור בוחר ישירות את ראש הרשות המבצעת, קרי הנשיא. בחירתו אינה צריכה רוב בפרלמנט, תקופת כהונתו של הנשיא קבועה מראש, והפרלמנט אינו יכול להדיחו, אלא בתהליך פרוצדורלי עקב עילות מסוימות. בנוסף לבחירת הנשיא, בוחר הציבור גם את נציגיו בפרלמנט. לכן לציבור מקור השפעה כפול - על הנשיא ועל הרשות המחוקקת.

דמוקרטיה פרלמנטרית היא שיטת ממשל דמוקרטית בלתי ישירה, שבה בוחר העם את נציגיו בפרלמנט, הרשות המחוקקת, אשר לפי שיוכם הפוליטי והצבעת רוב, ממנים את הממשלה (הרשות המבצעת) ובסמכותם גם להחליט על קיום בחירות חדשות. דמוקרטיה פרלמנטרית יכולה להיות רפובליקה או מונרכיה חוקתית (שבו לבית המלוכה תפקיד סמלי בלבד).

פדרציה היא סוג של מדינה ריבונית המאופיינת באיגוד של אזורים או ארצות ריבוניות למחצה תחת ממשל מרכזי. בפדרציה, הסטטוס של החלקים המרכיבים את הפדרציה הוא חוקתי ולא יכול להשתנות בהחלטה חד צדדית של הממשל המרכזי.

נורבגיה 5 מיליון מונרכיה חוקתית	שוודיה 10 מיליון מונרכיה חוקתית	פינלנד 5.5 מיליון רפובליקה נשיאותית שהיא יותר פרלמנטרית מנשיאותית	פורטוגל 11 מיליון דמוקרטיה פרלמנטרית	סינגפור 5.5 מיליון רפובליקה נשיאותית פרלמנטרית
בלגיה 11.5 מיליון פדרציה בעלת מונרכיה חוקתית	ישראל 8 מיליון דמוקרטיה פרלמנטרית			דנמרק 5.5 מיליון מונרכיה חוקתית
	שווייץ 8 מיליון רפובליקה קונפדרטיבית	צ'כיה 10.5 מיליון דמוקרטיה פרלמנטרית	יוון 11 מיליון דמוקרטיה פרלמנטרית	* הנתונים נלקחו מויקיפדיה

מה חדש במחלקה?

תשע"ו, נפתחו שני קורסים: מבוא לרפואה וקורס בנושא כלכלה וניהול. לכל קבוצה שני מדריכים-סטודנטים הלומדים בפקולטה למדעי הבריאות ובפקולטה לניהול ע"ש גילפורד גלייזר באוניברסיטה. במהלך השנה נהנו התלמידים משיעורים בנושאים מגוונים בתחום שאותו בחרו ללמוד ואשר הותאמו ע"י צוות התכנית לאוכלוסייה מיוחדת זו. מעבר לשיעורים הרגילים, נהנו התלמידים גם מסדורים לימודיים, משיעורים משותפים לשתי הקבוצות ומפעילויות חברתיות שמטרתן היכרות וגיבוש בין התלמידים. השנה סיימו את התכנית 31 בוגרים, עלייה של פי 3 מהשנה שעברה! את התעודות קיבלו הבוגרים בטקס סיום מרגש שבו הציגו לבני משפחותיהם ולאורחים את מה שלמדו במהלך השנה האחרונה.

פסטיבל התיאטרון הקהילתי של תכנית הדורות הפתוחות ע"ש ליליאן ולארי גורמן הוא פרי יצירה של שיתוף פעולה בין סטודנטים לתושבי השכונות בבאר שבע. ההצגות מופקות בהנחיית המארגנת של גב' זמירה רון, מחליצות התיאטרון הקהילתי בארץ. במהלך השנה, הסטודנטים (במאי ההצגות) עובדים על כתיבת תסריט ובימוי התושבים. בתאריך 30.5.2016 התקיים פסטיבל התיאטרון שבו הוצגו ההצגות המרגשות, שסיפרו את סיפוריהם האישיים והחברתיים של השחקנים-תושבי השכונות.

תכנית קרן משה למנהיגות בתאריך 7.6.2016 התקיים במסגרת שבוע חבר הנאמנים של האוניברסיטה, טקס לציון 20 שנה ל"תכנית קרן משה למנהיגות". הטקס היה מרגש וכלל דברי הוקרה מפי נשיאת האוניברסיטה, פרופ' רבקה כרמי, למייסדי הקרן, הרצאה בנושא מנהיגות מפי הרמטכ"ל לשעבר, רא"ל (במיל') בני גנץ, ודברי ברכה מסטודנטים החברים בקרן.

תכנית "הצדק איתך" הוקמה בשנת 2009 למען נשים, בשיתוף עמותת "איתך-מעכ" והמחלקה למעורבות חברתית. מטרת התכנית היא להקנות לנשים ידע וכלים בנושאים משפטיים שונים שעשויים לסייע להן בחייהן. במהלך מחזורי התכנית, התגבשו קבוצות נשים שהפכו להיות עוגן האחת בשביל השנייה. עבור כלל הנשים שהיו חלק מהתכנית לאורך השנים, הייתה זו חוויה משמעותית, חשובה ומלמדת שאפשרה להן להשקיע בעצמן ולהתפתח. בימים אלו אנו שוקדים על כנס מחזורי התכנית שייערך באוניברסיטה.

תכנית "קידמה" הינה תכנית שמטרתה לאפשר למבוגרים להשלים את השכלתם היסודית. התלמידים פוקדים את כיתות האוניברסיטה מדי שבוע, ולומדים מקצועות בסיס ברמות שונות: אנגלית, הבנת הנקרא, מחשבים ומתמטיקה. בתאריך 15.5.2016 יצאו סטודנטים בתכנית "קרן משה למנהיגות", המשמשים כמורים בתכנית, לטיול שנתי עם התלמידים שלהם, לרמת הנדיב ולזיכרון יעקב. עבור רבים מהתלמידים זו הייתה הפעם הראשונה שביקרו במקומות אלו.

פרויקט "חממה" מופעל על-ידי המחלקה למעורבות חברתית בשיתוף משרד הבטחון, צה"ל ומשרד החינוך - האגף לחינוך מבוגרים. מטרת התכנית היא לסייע בהשלמת השכלה של 12 שנ"ל לחיילים. ישנם שני מחזורים בשנה, והחיילים לומדים בכיתות האוניברסיטה סה"כ חמישה חודשים; במשך שלושה חודשים כחיילים ועוד חודשיים, לאחר שחרורם, כאזרחים.

לאחרונה, ביקרו החיילים בבית הנשיא, למדו תכנים בנושא נשיאי ישראל, תפקידם ומעמדם וערכו סיור במשכן הנשיא.

"בשביל הדעת" הינה תכנית לימודים לבעלי צרכים מיוחדים שפועלת זו השנה השנייה במסגרת המחלקה למעורבות חברתית, בשיתוף עיריית באר-שבע, משרד הרווחה ועמותת "חדיו". מטרת התכנית לפתוח את שערי האוניברסיטה בפני אנשים בעלי צרכים מיוחדים, שעד היום לא התאפשר להם ליהנות ממה שיש לקמפוס להציע. התכנית נפתחה לראשונה בשנת הלימודים תשע"ה, בקורס בנושא מבוא לרפואה. השנה, שנת

בואו אלינו לעשייה מתגמלת נפתחה ההרשמה לפעילות בתכניות המחלקה למעורבות חברתית לשנת תשע"ז:

- מלגה גבוהה עבור פעילות חברתית ב"תכנית קרן משה למנהיגות"
- דיור ומלגה חד-פעמית עבור פעילות חברתית בתכנית "הדורות הפתוחות"

ניתן להירשם באתר המחלקה למעורבות חברתית: bgu.ac.il/cau

מעורב מחפש
כותבים!
מעוניינים?
צרו איתנו קשר ב-
meorav.bgu@gmail.com

נפתחה ההרשמה לפעילות
בתכניות המחלקה למעורבות חברתית לשנת תשע"ז
פרטים באתר המחלקה: bgu.ac.il/cau